

Naujienu Antroji Dalis

NR. 777

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXI METAI

J. JASINSKAS

SPAUDOS PABIROS

Sapnas apie Marių Katiliškį

"Aš sapnavau, kaip ir kiti sapnuoja:
 Grįžau namo lyg paryčio metu.
 Kiti taip grįždami dainuoja,
 Bet aš dar neįpratau..."

Antanas Gustaitis

Antanas Gustaitis humoristas. Ir dalykus ima iš humoristinės pusės. Ir jo sapnas buvo humoristinis:

Jį, grįžusį namo sutiko su vėliavomis didžiulė minia, kurią jis, modamas kepure, pasveikino; paskiau nuvyko į stipresnių gėrimų užkandinę ir ten valgė šamą užsigerdamas padoriu skysčiu. Po visos tokios "šutvės", jis sapnavo: atsisėdo į valdovo sostą, bet, kai nubudo, "liko tik alaus garai"... Sapnas lieka sapnu. Nors ir norėtusi kartais, kad padorus sapnas virstų realybe. Net ir humoristas Antanas Gustaitis panašiai galvoja ir pageidauja.

Bet "pabirininkas" sapnavo rimtai rimtą sapną. Tas sapnas buvo apie rašytoją Marių Katiliškį.

Neaiškiais aplinkybėmis ir neaiškiais keliais, kaip kad sapne visada būna, buvo patekta į keistą vietą, kurioje vyko savotiškas susirinkimas. Neaišku nei kaip tas susirinkimas įvyko, kieno buvo sukviestas, nei kada, nei kur. Bet toks susirinkimas tikrai buvo, nes "pabirininkas" pats dalyvavo. Tas susirinkimas buvo skirtas specialiai rašytojui Mariui Katiliškiui.

Kodėl, būtent, jam? Kodėl ne kitam rašytojui? Supaisysi — sapnas... Miegustas svaičiojimas...

Tame susirinkime buvo aiškiai pabrėžta, kad rašytojas Marius Katiliškis yra vienas didžiausių ir gabiausių mūsų prozinės kūrybos atstovų. Didžiausias ta prasme, jog tokių rašytojų, tokių talentų mes, lietuviai, savo literatūroje susilaukiame dešimtmečių, o gal ir šimtmečių bėgyje. Va, kaip ten buvo pasakyta.

Kaip paprastai susirinkimuose arba mitinguose, ir aname susirinkime buvo vienas pagrindinis kalbėtojas. Tarytum koks viršininkas, vedėjas ar pirmininkas, nežinia kieno ir kada įgaliotas. Taigi, jis tame susirinkime ir pasakė svarbiausią žodį. Jo tarti žodžiai ir ryškesnieji išsireiškimai liko atmintyje. Štai kaip jis ten, tame sapniniame susirinkime kalbėjo:

"Gerbiameji ir gerbiamosios mūsų prozinės raštijos mylėtojai! Mūsuose įsigalėjo ir net savotiškai įsiteisino garbinga tradicija: beveik kasmet pagerbti kurį nors mūsų literatūros iškilesnį atstovą — poetą ar

prozaiką. Antai visi atsimenatė, vieneriais metais gerbėme mūsų didįjį atgimimo ir Lietuvos žadintoją dailiuoju savo žodžiu — poezija Maironį-Mačiulį. Tie metai buvo pavadinti jo vardu".

Prieš tai buvo kiti iškilmingesnieji metai: mūsų pirmosios lietuviškos knygos, parašytos Martyno Mažvydo, pasirodymo, 500 metų sukaktuviniai metai. Tais metais visi pasirodė lietuviški veikalai buvo skirti tai garbingajai sukakčiai, ir tais — 1947 metais, rašytojui, dramaturgui ir poetui Stasiui Santvairiui Lietuvos Rašytojų Draugijai vadovaujant, buvo išleista tiems metams specialiai pagerbti knyga — rinktinė įvairių autorių kūrybos veikalas — Tremties Metai...

1964 metais, gerbiameji ir gerbiamosios, mes garbinome ir visokiais būdais kėlėme į aukštybes mūsų didžiojo heksametru kūrėjo, veikalą — Metai autorių Kristijoną Konelaitį. Jo vardu tie metai buvo pakrikštyti. Net pavergtoje Tėvynėje tą kūrėją — poetą savaip garbino, šlovino, stengdamiesi jį padaryti skriaudžiamųjų ir varguolių poetu ir net komunistinių idėjų pirmatu. Mes čia, laisvame pasaulyje esantieji, dar dydžiau stengėmės tą rašytoją įvertinti ir jį pagerbti. Nors ir ne visai taip išėjo, kaip buvo užsimota, nes tą, Kristijonui Donelaičiui skirtųjų ir jo vardu pavadintų metų antroje pusėje labiau ir plačiau pradėjome kalbėti ir vienaip bei kitaip garbinti kadaise buvusią karštą ateitininkę, o vėliau į komunistinį lagerį perbėgusią ir kraugeriuui Stalinui poemą sukūrusią poetę Salomėją Nėrij-Baciškaitę. Mat, tais metais, jeigu būtų buvusi dar gyvųjų tarpe, jai būtų tekę švęsti vienos kapos — 60 metų sukaktuves. Deja, ji tų visų jai lietusių pasisakymų negalėjo girdėti, nes jau anksčiau yra išsiskyrusi iš gyvųjų tarpo, kaip ir mūsų didysis poetas Kristijonas Donelaitis.

Taigi, gerbiamosios ir gerbiameji, kaip matote, visi iki šiol buvę kilmingieji — sukaktuviniai metai buvo skirti pagerbti, priimti jų kūrybą, juos įvertinti ir jų darbais pasidžiaugti mūsų kūrėjams — rašytojams buvo praeities gerbimas, jos iškilimas ir toje praeityje gyvenusių kūrėjų pašlovinimas. Kitaip sa-

(Nukelta į 6 psl.)

MIK. IVANAUSKAS

(Deginimas medyje)

"MŪZA"

SVARBIAUSIA PROBLEMA — ŽMOGUS

Balandžio, gegužės, gal birželio pabaigoje arba liepos pradžioje, net, galimas dalykas, rugpiūčio viduryje, bet kiekvieną atvejų pusę valandos prieš saulės nusileidimą arba pusę valandos po saulės patekėjimo dar galutinai nepaskirtą dieną 1969 metais pagal amerikiečių erdvės įstaigos Nasa planą turi įvykti Apollo bandymas: trijų astronautų kelionė į mėnulį.

Trečią dieną po išskridimo amerikiečių astronautų batų padai mindžios mėnulio dulkes.

Pirmas žingsnis mėnulio išaiškinimui — Ranger kameros iš arti nuotraukos apie bevandenę mėnulio jūrą — buvo sėkmingos. "Stebėtina, nepaprastai, fantastiškai" — džiūgavo astronomas ir Nobelio premijos laureatas Harold Urey, kai fotografijos iš Ranger VIII ant Pasadenos priėmimo stoties paveikslų širmos sužibėjo. Jos buvo 2000 kartų ryškesnės, negu astronomų mėnulio geriausios fotografijos.

Inžinieriai po stebėtinų Ranger nuotraukų analizės, pečius traukdydami, grįžo atgal prie darbo. Jie mėnulio fotografijoje atrado vietas, kurios tinka nusileidimui. Joks jų techniškas pasiruošimas dėl Apollo žygio pagal Ranger fotografijas neprivalėjo būti pakeistas. Visas nusileidimo kliūtis jie galėjo numatyti ir nugalėti.

Tik vieno jie negalėjo numatyti — žmogaus. Jis su visais sa-

vo reikalavimais ir neprisitaikymais yra erdvės mokslo paskutinė didelė problema. Jo dvasia skristi į mėnulį yra ištverminga, bet ar išlaikys visus pavojus ir vargus jo kūnas?

Po septynių dienų, kai mėnulio laivas išskrido, laukiami amerikiečių mėnulio keliautojai atgal ant žemės. Kaip jie išlaikys vienos savaitės kelionę? Į šitą klausimą šiuo metu neturi atsakymo joks erdvės kelionės medikas. Tačiau dar šių metų vasarą du amerikiečių astronautai su Gemini erdvės laivu skrido aplink žemę ir turėjo gyventi be žemės traukos.

Mes žinome iš sovietų astronautų, kurie tris ir keturias dienas skrido aplink žemę, kad jiems buvo reikalingos septynios ir dešimt dienų, kad galėtų grįžti į normalų stovį. Jų "laikinių funkcijų sutrikimai" — taip aiškino rusų erdvės skridimo medikai — turi būti kraujo apytakos, centrinės nervų sistemos ir medžiagų apykaitos anomalijų reakcijų išdava: visas kūnas dėl kelias dienas užsitęsusių skridimo nebedirbo normaliai.

Pasaulio erdvė darosi mėgiama

"Žmogus gali pasidaryti geidžiančiu! — paaiškino US astronautas Carpenter tik po penkių valandų erdvės kelionės. Ant žemės tuzinai raumenų turi be paliovos kovoti prieš nuolatinių žemės traukimą, kad kūną pu-

siausvyroje išlaikytų. Svorio netekimas juos išjungia ir padaro bedarbiais. Labai greit pripranta, prisitaiko širdis svorio netrukdomoje laisvėje. Ant žemės reikia nuolat traukimo jėgos kryptimi dirbti ir kraują iš kojų varinėti į galvą. Kai šita traukimo jėga dingsta, širdžiai pompavimo darbas pasidaro nepaprastai lengvas. Tačiau atgal priprasti - prie sunkaus darbo, kuris normaliai žemės traukoje turi būti atliktas, trunka ilgai.

Kai amerikiečių "Merkur" astronautas Gordon Cooper po 34 valandų erdvės kelionės buvo išvežotas, atrodė visai sugriuvęs. Jis jautėsi silpnas, galėjo stovėti tik palaikomas ir kalbėjo klajodamas. Jo kraujo spaudimas buvo žemas, o jo pulsas nenormalus. Širdis ir kraujo indai buvo ištižę. Tik po vienos dienos kraujo apytaka dirbo normaliai.

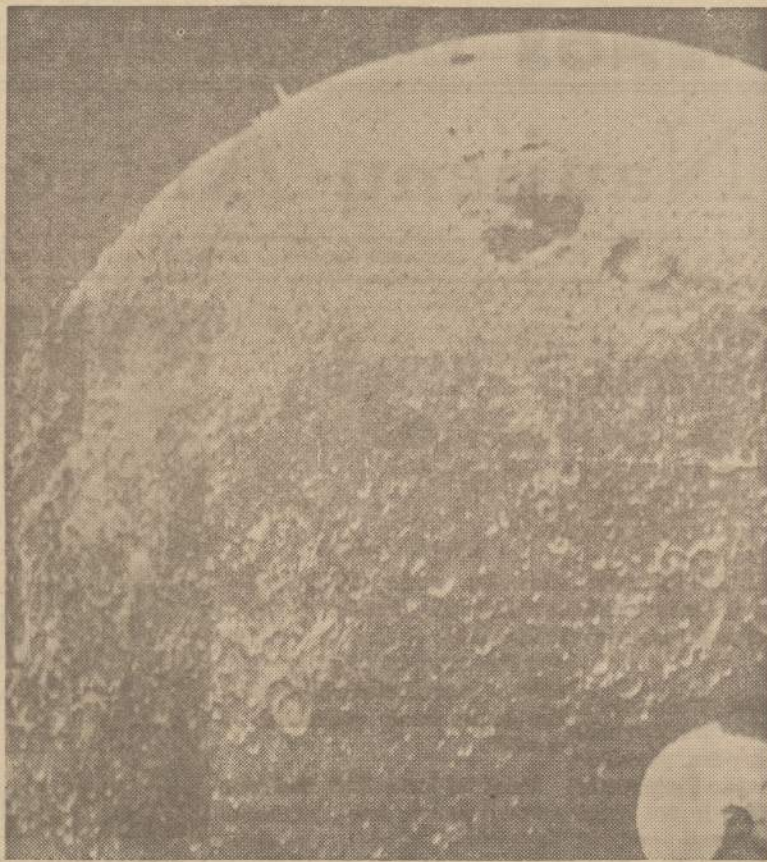
Dabar erdvės kelionės medikai į erdvės kelionės kostiumų rankoves ir kojas įtaisė "slėgimo manžetus". Šitie manžetai yra vieno automatiško mechanizmo ritmiškai pripompuojami ir atgal pasileidžia. Šitokiu būdu turi būti teikiama pagalba astronauto kraujo apytakai. Pripūstame stovyje manžetai apsunkina kraujo apytaką ir sužadina širdį intensyvesniam darbui. "Tačiau mūsų pagrindinis rūpestis glūdi tame" — konstatavo oro ginklų mokyklos erdvės kelionių medikas dr. Lawrence Lamb — "kad mes vis dar negalime pasakyti, kas vien dėl svorio netekimo atsiranda ir kokie reiškiniai gausiasi dėl kitų įtakų. Todėl yra tiesiog neįmanoma svorio netekimo afektus nuo kitų įtakų afektų atskirti".

Kartu su svorio netekimu veikia astronautų nuovargis ir dvasinis įtempimas, taip pat menkas spaudimas kabinoje ir ankštoje vietoje suspaustas stovis.

Visi erdvės keliautojai laike jų skridimo praranda svorį. Gordon Cooper po nusileidimo buvo septyniais svarais lengvesnis. Gausus skysčių priėmimas prarastą svorį atstatė. Mat, erdvės keleiviai, kaip gydytojai sako, būna "nuvandeninti". Prakaistas ir pūslės atmatos laike skridimo labai padidėja.

Kaikurie tyrinėtojai mano, kad be svorio stovis veikia kūne ir hormonų produkciją, pirmiausia tokius hormonus, kurie skysčių stovį reguliuoja. Astronautai per pūslę išmeta gąsdinančius kiekius kalcijaus, fosfatų ir azoto junginių. Kalciumas atsiskiria tiesiog iš kaulų. Kalkių atsiskyrimas — taip medikai tvirtina — laike ilgai užsitęsios erdvės kelionės nesustodamas nesitęstų ir totališkai kaulų nesuminkštintų. Atrodo, jie galvoja taip, kad praėjus kuriam dar neišaiškintam laikui pusiausvyra atsistatytų. Bet ar tada kalkių trūkstantieji kaulai galėtų dar atlikti ramsčių funkcijas?

Kaip tik prie nusileidimo yra labai varginami astronautų kaulai. Stabdanti jėga spaudžia kūną jo gulykloje taip stipriai, jog

Sovietų valdžia paskelbė, kad šį paveikslą nutraukė rusų į Mėnulį paleista raketa. Paveikslas rodo nematomą Mėnulio pusę. Kairėje matomas baltas rutulys padeda rusams apskaičiuoti Mėnulio atstumus. Rusai tvirtina, kad kita Mėnulio pusė mažai kuo tesiskiria nuo kiekvieną naktį matomos.

jis kai kuriam laikui pasidaro devynis, kartus sunkesnis, negu jis ant žemės sveria.

Tai yra negalima, ant žemės ilgesnį laiką be svorio kabantį stovį pamėgdžioti. Erdvės kelionės medikai todėl turi pasitenkinti su pakaitalų bandymais, kuriuose svorio netekimas gali būti tik maždaug simuliuojamas. Tuo tikslu erdvės keleiviai įlenda į didelį akvariumą. Astronauto kostiumas yra taip paruoštas, kad bandomasis asmuo kaip butelyje velniūškintis vandenyje kabo.

Vandenyje žmonės greit pripranta ir "pamėgsta". Kai jie medicinos apžiūrėjimui vienai valandai išlaipinami į sausumą, jie nori būtinai grįžti atgal į vandenį, kur jie gali lengviau gyventi. Kalkių atsiskyrimas ir kraujo apytakos ištižimas vyksta panašiai, kaip be svorio erdvės skridime. Kai vienas toks akvariumo erdvės pilotas buvo ištrauktas iš vandens, jam buvo sunku logiškai galvoti. Taip pat ir kalbėjo jis klajodamas, kaip po nusileidimo Gordon Cooper.

Su tokiais povandeniniais bandymais medikai turi galimybę medikamentus prieš kalkių atsiskyrimą išbandyti. Kitose laboratorijose jie daro bandymus svorio praradimo blogį užuomazgoje pašalinti ir dirbtiną svorį sukurti. Jie daro eksperimentus su mažomis centrifugomis, kurios vėliau galės būti įjungtos į erdvės laivą arba erdvės stotį. Laike sukimosi skridimo jėga stumia astronautų centrifugos grindų link ir dirbtinai pagamina žemės svorį. Techniškai šita problema yra dar neišrišta.

3 metrų skersmens tromelyje, kuris 62 kartus į minutę apsisuka, sėdinčiam astronautui kojos yra septynis kartus sunkesnės, o galva tik du kartus, negu ant žemės, nes galvos aukštyje sukimosi jėga yra silpnesnė.

Jeigu tokios skirtingos jėgos veiks kūną, afektas gali būti blogesnis, negu prie visiško svorio nebuvimo. Pirmiausia medikai dar nežino, kaip prie dirbtinai sukurtos svorio pesireiškę pusiausvyros ir orientacijos sutrikimai gali būti išvengti.

Kaip mėnulio keleiviui yra svarbu po trijų dienų kelionės pilno pusiausvyros jausmo neprarasti, paaiškėjo laike vieno bandymo Mėnulio sode prie Texas, arti erdvės skridimo centro Houstone. Tenai Nasa geologai padarė mažą mėnulio paviršiaus sklypą. Ant 110 metrų pločio sodelio sustatė didelių aštrių kantų luitus iš aukštųjų krosnių išdegusių akmens anglių liekanų ir bizarinius blokus iš betono. Čia treniruojasi 28 mėnulio astronautai dėl vieno šimto metrų mėnulio apystovose apibėgimo su erdvės kostiumu ir žingsniavimo pagelbiniais prietaisais.

Skylė erdvės kostiume

Šituose bandymuose įvyko tai, kas ant mėnulio jokių būdu negalėtų įvykti. Vienas astronautas prarado pusiausvyrą ir, krisdamas erdvės kostiume pramušė skylę, iš kurios kvėpuojamas oras šnypsdamas bėgo lauk. Ant mėnulio, kuris neturi oro dangos, kvėpuojamas oras būtų švilpdamas išbėgęs ir astronautas būtų patekęs į vakuumą.

Iki šiol erdvės skridimo medikai tokią nelaimę laiko absoliučiai mirtina. Prie mažo oro spaudimo vanduo garuoja jau prie temperatūros žemiau 100 laipsnių. O oro neturinčioje erdvėje — maždaug ant mėnulio arba visatoje — kūno skysčiai turėtų momentališkai išgaruoti prie kūno temperatūros 35 laipsnių. Žmogus trumpu laiku būtų negyvas, taigi greičiau negu kas nors būtų padaryta jam išgelbėti.

Mediciniškame oro pajėgu

punkte Holloman (New Mexico) buvo atlikti su šimpanzėmis bandymai vakuumo kameroje. Iš to paaiškėjo, kad kūno skysčiai staiga neišseka, jei organizmą pradeda veikti vakuumas. Šamonė veikia tik kelias sekundes. Tačiau šimpanzės, kurios dvi ir pusę minutės išbuvo oro neturinčioje erdvėje, pilnai atsigavo, kai oro spaudimas jų erdvės laivo kameroje buvo atstatytas. Šitas eksperimentas padarytas paskutiniaisiais metais, bet gydytojai tiki, kad pagal dabartinius davinius erdvės pilotams, kuriems išbėgtų oras, užteks laiko bėdos prietaisui panaudoti.

"Taip, turėtume mes kelionei į pasaulio erdvę 'optiman' paruošti", galvoja amerikiečių erdvės skridimo medikas dr. Toby Freedman. "Optimanu" Freedman laiko nusisekusį mišinį iš eskimo ir beduino, kurie abu gali gyventi kraštutinėse temperatūros sąlygose. Gerai išvystytas "optiman" savybes turi tiek peruaničiai, tiek tibetietis, kurie gyvena virš 3000 metrų aukštumoje ir gali išsilaikyti su 60% deguonio. Taip pat įtrauktinas į šį sąrašą jogas, fakyras, profesinis boksininkas, ilgų distancijų bėgikas ir mate-

A HAPPY BIRTHDAY GIFT

for all ages & especially appropriate for those who appreciate decorative table or knick-knack shelf items is this rotating 5" Porcelain Angel holding pink flowers. It's musical too, as it rotates — it play "Happy Birthday To You". \$3.95 + 35 c. delivery & insurance (sorry, no C.O.D. orders). Buy several for your personal use or send signed gift card with order, to reserve angel for drop shipment anywhere in U.S.A. at any date you specify. GIFTOWNE, 3958 W. 55th St., Chicago, Ill. 60632. Dept. N.

matikas — galvoja medikas dėl savo erdvės skridimo utopijos.

Ir pagaliau "optiman" turėtų apsieiti su labai mažu kiekiu maisto. Jis būtų idealus kandidatas mėnulio užkariavimui ir apsigyvenimui Marse.

Dar drąsėnė yra idėja kaikiurių amerikiečių mokslininkų. Jie nori į pasaulio erdvę pasiųsti "Cyborg". Cyborg yra "Kibernetiško organizmo" sutrumpinta kombinacija. "Cyborg" yra svarbus erdvės kelionėje, nes žmogaus organai automatiškai arba elektroniniais aparatais pakeisti.

"Cyborg" dėvi odos didumo kostiumą. Jam nereikia jokio spaudimo kostiumo, todėl kad jis nebekvėpuoja per plaučius. Vieton širdies jam muša chirurgiškai įstatyta į krūtinę širdies — plaučių mašina. Burna, nosis, akys ir ausys jam yra uždaryti, nes jam įvykius aplinkiniame pasaulyje praneša dirbtiniai organai. Ilgoje kelionėje, pavyzdžiui, į Marsą, jis būtų sušaldytas ir į žiemos miego stovį perkeltas, iš kurio ji po nusileidimo atgal sušildytą prikeliantis elektroninis mechanizmas. Faktiškai Nasa kreipėsi į vieną firmą su pasiūlymu susipažinti su "Cyborg" teoretiška studija.

Neskutęs į mėnulį

Tačiau tarp erdvės skridimo medikų patys drąsėji mąstytojai, taip pat ir "optiman" siūlytojas dr. Freedman "Cyborg" idėją atmets. Jie laikosi dabar puoselėjamo uždavinio — laike keturių metų tris visai normalius Amerikos piliečius paruošti skridimui į mėnulį. O kad jie rūpinasi ne tik su sunkiausiomis skridimo problemomis, bet taip pat kartu ir žmogaus kasdieniniais klausimais, parodo vienas naujausias Nasa sprendimas.

Dar prieš Apollo programos paruošimą buvo iškiles klausimas, ar astronautai laike skridimo į mėnulį turės skustis. Nasa atsakomąjį buvo užskutimasi. Mokslininkai studijavo visas galimybes barzdos pašalinimui. Nuo šlapio skulimosi atsisakyta, nes erdvės laive vanduo yra labai brangi prekė. Elektrinis sausas skutimasis dėl energijos stokos irgi atmetas. Tada mokslininkai atsiminė europietišką barzdos skutimo mašiną su laikrodžio užsikimo įtaisais. Kadangi aplink skraidantieji plaukeliai gali lengvai patekti į akį arba gali padaryti žalą mechanikai, nes

Raketų užuodėjai

Kad bernardinai su benzino skardine ant kaklo "išgelbsti" automobilistus, kurie yra Alpėse įstrigę, yra tik šposas. Tačiau ieškantieji šunys yra jau įrodę, kad jie gali talkininkauti ir moderniojo laiko pažangai. Tatai patvirtina nauja šunų profesija: raketų užuodėjai.

Ant raketų bandymų tereno White Sands, New Mexico valstijoje dirba du buvę medžiokliniai šunys su stebėtinu pasisekimu dėl suradimo nukritusių raketų smagalių, numestų instrumentų kapsulių ir nulūžusių dalių slaptų militarinė raketų, kurios yra bandomos. Kaikiuriams paskirtimis jie yra daug sėkmingesni negu suradimo daliniai, kuriuose dėl paieškų 250 vyrų, 150 specialių vežimų ir 35 lėktuvus ir helikopterus panaudodavo.

White Sands terenas yra didumo kaip Bavarija. Ji yra dėl raketų bandymų labai tinkama, o dėl suradimo mažų metalinių dalių priešingai — nepatogi. Stačių kalnų virtinės tęsiasi per akmenimis nusėtą dykumą, o kitose vietose kalvotas paviršius yra dengiamas dygliuotų krūmų.

Idėja — šitame terene šunis kaip pagalbininkus panaudoti — iškilo pas amerikiečių šunų dresiruotoją Wilson Davis. Jo dresiravimų bandymai pradžioje buvo net pačių žinovų skeptiškai sutikti. Mat, beveik visur, kur ieškantieji šunys būna panaudoti — policininkų, medžioklėje ir paieškoms lavinų užverstuose plotuose — turi jie gyvas būtybes atrasti, kas šuniui yra prigimta savybė. O dėl ieškojimo raketų dalių ir instrumentų kapsulių jiems trūksta bet kokio prigimto supratimo.

Davis treniravo dviejų padermių vokiečių medžioklinius šunis, kurie buvo specializuoti paukščių medžioklei, veimarinis "Dingo" ir trumpaplaukis vištų

jie svorio neturėdami erdvės laivo kabinoje kabo, buvo nuspręsta, aparatas turi būti sukombinuotas su dulkes sugeriančiu įrengimu.

Toks galutinas produktas svertų 227 gramus. Dėl šito svorio nugabenimo į mėnulį ir atgal būtų reikalinga 150 svarų varomosios medžiagos. Todėl nutarta: Amerikos optivyras skris į mėnulį neskusti.

Iš "Kristall" Nr. 7, 1965.

L. Kvecas

šuo "Count". Šitie dviejų rasių šunys labai tinka fazanų ir ančių medžioklei; mat, jie laukuose su savo pakilia nosimi ore paukščių kvapą gaudo.

Jie turėtų būti taip pat ieškajimui "Birds" (paukščių) — taip raketų specialistai šposaudami vadina jų lėkimo kūną — nukreipti — galvoja Davis. Jis pirmiausia pakeitė paukščio kvapą, kai jis visas raketų dalis prieš skridimą apipurškė viena medžiaga, kuri buvo gauta iš ryklių kepenų alyvos. Žmones to neužuodžia, tačiau šunų nosys pagauna tai ryškiai iš pusantro kilometro atstumo. Po to jis turėjo pripratinti šunis, kad jie nesiduotų nukreipiami šokinėjančių pelių ir kralikų, kurių apsiejai yra White Sands dykumoje.

Po dviejų metų treniravimo šunys išlaikė paruošimo egzaminus puikiai. Jie turėjo surasti dvylika "apkvėpintų" blekinų, kurias Davis išdėliojo terene. Tada užpuolė White Sands sniego audra ir žemės paviršių uždengė 35 centimetrų gilumo sniego sluoksniu. Davis nebežinojo pats, kur guli blekinės. Jo šunys jas atrado per vieną valandą.

Panašiai sėkmingai baigėsi bandymai dėl šunų panaudojimo žemėn įlindusių metalinių dalių atradimų. Keturiš me-

Indonezijos prezidentas Sukarno patarė JAV ir britams išsikraustyti iš pietų Azijos. Jeigu nepaklausys, tai komunistinės Kinijos ir jo valdomos Indonezijos bus išmesti iš visos pietų Azijos.

talinės dalys buvo užkastos žemėn, nes sprogstantieji gabalai irgi giliai įlenda į dykumos smėlį. Dėl tokių gabalų suradimo yra bejėgės visos techniškos pagalbinės priemonės — tik ne šunų nosys.

Iš "Kristall". L. Kvecas

AUKOKITE

NAUJIENŲ

MAŠINŲ FONDUI

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiagų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

COSMOS PARCELS EXPRESS

C O R P.

Patį žinomą ir patikimiausią firmą Amerikoje, turinti daugel metų patyrimo siunčiant

DOVANAS — SIUNTINIUS Į USSR.

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuotas skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

Dėl informacijų ir nemokamų katalogų kreipkitės į visus mūsų skyrius.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

- NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue AL 4-5456
- NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St. CH 3-3005
- BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue EV 4-4952
- BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Suffer Avenue DI 5-6808
- ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street CH 9-6245
- BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue LI 2-1767
- SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway AN 8-0068
- BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue TL 6-2674
- CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue BR 8-6966
- CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street WA 5-2737
- CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road TO 1-1068
- Detroit, Mich. — 7300 Michigan Avenue VI 1-5353
- GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W. GL 8-2256
- HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau GL 7-1575
- HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215
- IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave. ES 2-4685
- YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue RI 3-0440
- LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd. AN 1-2994
- LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street FO 3-8569
- NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue BI 3-1797
- NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue LO 2-1446
- PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street MU 4-4619
- PASSAIC, N. J. — 176 Market Street GR 2-6387
- PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave. PO 5-5892
- PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street HU 1-2750
- SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street FI 6-1571
- WATERBURY, Conn. — 6 John Street PL 6-6766
- WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street SW 8-2868
- YONKERS, N. Y. — 555 Nepperhan Ave. GR 6-2781

NELAUKITE — RYTOJ GALI BŪTI PERVĖLUI

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, INC.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: Central 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

American Bonding	Manhattan Fire & Marine
American Indemnity	Mercury Mutual
Casualty Mutual	Monarch
Fidelity & Deposit	National Union
Fire and Casualty of Conn.	New York Fire
LaSalle Casualty	Security Insurance
Gibraltar Insurance	United States Fire
The Hanover	Universal Insurance
Highway Insurance	Western Fire & Casualty
The Home	California Life
Interstate	

mūsų žingsniai

LEIDŽIA: SANTARA - ŠVIESA ♦ REDAGUOJA REDAKCINIS KOLEKTYVAS CHICAGOJ

Medžiagą siūsti: Daliai Bylaitienei, 6949 So. California Ave., Chicago, Ill. 60629

8 METAI

1965

NR. 5 (204)

Didvyriai be vilties - Didvyriai iki galo

Šiame birželyje gyviau ir plačiau negu praityje minint mūsų tautos skausmingąsias dienas, prasidėjusias prieš 25-ius metus ir nesibaigusias dar ir šiandien, mums pakartotinai kyla įvairių klausimų, ieškančių atsakymo dėl buvusio ginklais pasipriešinimo sovietams prasmės. Ar verta buvo 1941 m. birželyje sukilti prieš vokiečių rusų karo išdavijoje besibaigiančią pirmąją maskvinę okupaciją? Ar verta buvo 1944 m. viduryje pradėti ir eilę metų tęsti aktyvią, karinę kovą prieš anturąjį raudonojo tvano užplūdimą? Ar dešimtimis tūkstančių skaičiuojamos geriausios Lietuvos vyrų ir moterų aukos davė bet kurios naudos? O gal šis pasipriešinimas buvo tik beprasmiškas savojo kraujo išlaistymas, beprasmiškas didvyriškumas, tinkamas labiau televizijai, bet ne savo tautos dabarčiai ir ateičiai užtikrinti?

Su tokiais ar panašiais klausimais ir į juos atsakymo ieškojimai kiekvienam iš mūsų yra tekę susidurti. Kiekvienam lietuviui, gyvenusiam tų įvykių grėsmėje ir buvusiam jų betarpišku liudininku ar bent jautriai, kad ir iš tolo, stebėjusiam savo senos tėvynės sunkius pergyvenimus, visad rūpėjo ir rūpės savosios tautos išlikimas ir veiksmai bei laikysena, galinti tautos ateitį teigiamai ar neigiamai paveikti. Todėl net ir tiems iš mūsų tarpo, kurie mano, jog partizaninis karas prieš sovietus ir Lietuvos partizanų armijos sunaikinimas, neturint lietuviams galimybių vieniems atsispirti prieš sovietinę pasaulinę galybę, buvęs visiškai beprasmiškas, net ir tiems nenorčiam prikišti nusikaltimo tautiškumui nuodėmės, kol tokia nuomonė kyla iš pastovaus, gilaus rūpesčio savos tautos išsilaikymu bei išsilaisvinimu.

— **SLA APDRAUDA GERA,** geresnės nėra. SLA organizatorius kiekvienam lietuviui, ar šeimos galvai, ar viengungiui, ar jaunuoliui turi gerus gyvybės apdraudos patarimus. Pasiūlymas su SLA Organizatorium Jums asmeniškai bus naudingas. Kas nori arčiau pažinti Susivienijimą Lietuvių Amerikoje, teparašo: Lithuanian Alliance of America, 307 West 30th Street, New York, N. Y. 10001.

Tik, mano nuomone, abejojančieji ar netikintieji buvusio ginkluoto pasipriešinimo prieš maskolius prasingumu daro savo išvadas, kad ir matę bei pergyvenę įvykius, bet, deja, jų pilnai nesupratę. Tik logikos klaidą tegali pradėti ieškoti prasmės laikysenoje žmogaus, kuris gynėsi nuo pasiutusio šuns, bet vistiek buvo įkastas. Nėra jokios logikos svarstyti prasmės ar neprasmės matais žmogaus gynimosi ar nesigynimo, jei išdavijoje vistiek lieka neišvengti tie patys pasiutusio šuns nuodingi dantys. Todėl ir lietuvių tautai brangiai kainavęs priešinimasis prieš Maskvą gali būti teisingai supastas bei įvertintas tik praicitis įvykių eilės, chronologijos šviesoje.

O tie įvykiai kalba aiškiai, nepaneigiamai, jog žmones masiniai suiminti, apiplėšinti, žudyti, lietuvių kaulais nukloti Sibiro taigas ir šiaurės Rusijos miškus bei kasyklas pradėjo sovietiniai Lietuvos okupantai tuo metu, kai pavergtas lietuvis dar ginklo rankoje neturėjo ir net negalvojo jo dar griebtis. Daug krauju nudažyto vandens nutekėjo Lietuvos upėmis, daug kančios ir vargo, daug pažeminimo ir persekiojimo iškentėjo lietuvis, iki jis griebėsi šautuvo ir nukreipė jį į Lietuvos okupantą. Ir jei tą didelį mūsų tautos pergyvenimą, iš viso, galima sutelkti į vieną sakinį, tai norėčiau teigti, jog giliausia il-

gamečio partizaninio karo Lietuvoje priežastimi buvo tik neišvengiamybė rinktis tarp dviejų galimybių — ar nori kaulus pakloti Sibire ar Lietuvoje...

Tiesa, pradžioje tokia neišvengiamybė dar nebuvo pilnai ryški. Pirmaisiais metais daug ką į partizanus dar vedė viltis, idealizmas, tikėjimas Vakarų pasaulio skelbtomis idealais ir žmogaus laisvės šūkiu. Tačiau metams slenkant išryškėjo karti tiesa, jog Roosevelto, Trumano, Eisenhowerio, Churchilio ir kitų skelbtos deklaracijos bei pasirašinti čarteriai yra tik šiaudas, kurio jau nebeužtenka nei skęstančiam griebtis. Ir tai buvo momentas, kai partizaninis judėjimas okupuotoje Lietuvoje atsigręžė į savo buvimo giliausią tiesą — mirk užkankintu vergu, jei nori, žūk kovojančiu žmogumi, jei gali.

Mes galėtumėm gal partizaninį judėjimą bandyti svarstyti prasmės pobūdžiu, jei turėtumėm kurių nors pavyzdžių ar įrodymų, kad pasidavę partizanai ar su nulenktą galva okupaciją prisiėmę lietuviai būtų išvengę brutaliausių formų persekiojimo. Jei susilaikymas nuo atvirų pasipriešinimo veiksmų būtų reikšęs asmenišką saugumą užtikrinimą, gal ir nebūtų buvę verta laistyti savo kraują kovojant prieš pasaulinę galybę, kol mums niekas nepadėjo ir nepadedo. Gal ir būtų buvę verta tuo atveju pakentėti pažeminimą ir

laisvės suvaržymą, iki ateitų laisvės kovai palanki diena. Tačiau remiantis nenuginčijamais, masiniais faktais ir kalbant su pakaruoklišku jumoru, tenka pasakyti, jog į nežinomas duobes Sibire ir Vorkutoje okupuotas suvertė žymiai daugiau vergo likimą bent išoriškai prisidėjusių žmonių negu aktyvių laisvės kovotojų. Niekas nepaneigs tiesos, jog Maskvos vestė lietuvių tautos išretinimo politiką bei veiksmus lėmė ne lietuvių tautos didesnis ar mažesnis pasipriešinimas, bet jau žymiai anksčiau prieš partizaninio karo pradžią Kremliuje priimti genocidiški planai ir jau žymiai anksčiau pradėtas jų vykdymas. Partizaninis lietuvių karas prieš sovietinį okupantą tuo būdu buvo tik atsakymas žmogaus, kuris rado drąsos sutriptos tautos laisvės akivaizdoje pasilikti sau bent laisvę pasirinkti mirties pobūdį.

Didvyriški veiksmai nėra prieminami realistiškiems prasmės svarstymams. Jie yra aukščiau jų. Saugiai laistant Čikagoje vasarinę žolę ar prausiant šeštadieniais automobilį svarstyti lietuvių partizaninio karo prasingumą ar bereikalingumą būtų, mažiausia, nekorektiška. Nes tie, kurie žuvo sau jau nieko nebesitikėdami, gali būti ir privalo būti tik amžinos pagarbos objektas. Prasmės ar beprasmiškumo svarstymai yra matai, kurie tinka tik gyvųjų, tai yra, mūsų pačių laikysenai ir darbams vertinti. **K. D.**

Jaunos švedės, Malmo miesto gimnastikos mokinės, važinėja po Ameriką ir rodo, kaip jaunos švedės gimnastikuojasi. Paveiksle matome Malmo mergaičių pratybas Čikagoje. Jos sutartinai mėto sviedinį.

Mūsų žingsniai

Santaros - Šviesos suvažiavimas

Santaros - šviesos Federacijos suvažiavime Tabor Farmoje programoje dalyvaus prof. Algirdas J. Greimas iš Paryžiaus, rašyt. Algirdas Landsbergis, rašyt. Kostas Ostrauskas, inž. Pranas Zundė, ist. Vincas Trumpa, dr. Rimvydas Šilbajoris, Liet. Studentų Sąjungos pirm. Paulius Žygas, dr. Vytautas Kavolis, dr. Leonas Sabaliūnas bei kiti. Iš Bostono R. Šležas atveža savo susuktą filmą "Velnio bala", pagal Jurgio Jankaus novelę, tuo pačiu vardu.

Dr. Algirdas Julius Greimas 1939 m. baigė Grenoble univ. 1949 m. Sorbonos univ. suteikė jam daktaro laipsnį. Nuo to laiko dr. A. Greimas dėstė eilėje universitetų: Aleksandrijos (Egipte), Ankaros (Turkijoje), Sorbonos humanitarinių mokslų fakultete, Paryžiaus Tikslųjų Mokslų Matematikos Institute. Iki šios vasaros dr. A. Greimas buvo Poitiers univ. humanitarinių mokslų ir literatūros fakulteto prancūzų k. katedros vedėjas. Profesoriodamas Aleksandrijos ir Ankaros universitetuose, vasaros metu Sorbonoje skaitydavo paskaitas užsieniečiams studentams apie prancūzų civilizaciją. Šiuo metu, kaip vizituoja profesorius, dr. A. Greimas vadovauja pritaikomosios lingvistikos seminarui Toronto universiteto School for Graduate Studies. Grįžęs į Paryžių, prof. A. Greimas pereina dėstyti į Aukštųjų Mokslų mokyklą (Ecole Pratique des Hautes Etudes), kurios Bendrosios Semantikos katedros vedėju buvo išrinktas šį pavasarį.

Profesorius A. Greimas plačiai bendradarbiauja lietuviškoje spaudoje. Literatūros kritikos straipsnius, apybraižas kultūriniais ir politiniais klausimais spausdina "Metmenyse", "Dirvoje", seniau "Santarvėje", "Mintyje", "Literatūros lankuose", "Darbe". Moksliniais straipsniais bendradarbiauja prancūzų žurnaluose. Artimu laiku Larousse leidykla Paryžiuje išleis kapitalinę prof. A. Greimo knygą "Semantique Structural", kurios bendroji tema yra humanitarinių mokslų metodologijos problemos.

Santaros - šviesos Federacijos suvažiavime prof. A. Greimas skaitys paskaitą "Ideologijos ir mitai". Be to rugsėjo 3 d. New Yorke skaitys paskaitą "Veidu į Lietuvą" ir rugsėjo 17 d. Čikagoje "Prancūzija, Europa ir pasaulis šiandien".

Dr. Rimvydas Šilbajoris — Literatūros kritikas ir istorikas. 1946 m. baigė Augsburgio lietuvių gimnaziją. Studijavo Mainzo univ., Antioch college ir Columbia univ. 1955 m. baigė magistro laipsniu (diplominis darbas: "Soviet Cultural Imperialism in Postwar Lithuanian Literature"). 1962 m. apgynęs disertaciją "The Versification Theories of Trediakovskij, Lomonosov and Kantenin", gavo daktaro laipsnį. 1957-61 m. rusų ir vokiečių k. instruktorius Oberlin College, Ohio; 1961-63 m. — asist. Profesorius, o nuo

1963 m. slavų literatūrų ir kalbų profesorius Ohio State univ. 1959-60 m. buvo American Association of Teachers of Slavic and East European Languages Ohio skyriaus pirmininku. Spaudoje dažniausiai rašo "Metmenyse". Lietuvių ir rusų literatūros klausimais rašo amerikiečių periodikoje.

Dr. Leonas Sabaliūnas — Santaros - šviesos Federacijos New Yorko skyriaus pirmininkas. Baigė Illinois univ. Urbanoje bakalauro laipsniu. Politinių mokslų daktaro laipsnį gavo Columbijos univ. (desertacija: "Society in crisis: Lithuania 1939-40"). Buvo Lietuvių Studentų Santaros Centro Valdybos pirmininku, "Lithuanus" redaktorium.

Paulius K. Žygas — Lietuvių Studentų Sąjungos pirmininkas. Baigė Harvard universitetą bakalauro laipsniu, ten pat tęsia studijas. Yra Santaros - šviesos Federacijos Bostono skyriaus pirmininkas.

Dr. Vytautas Kavolis — sociologas. 1949 m. baigė Hanau gimnaziją. 1950-52 m. studijavo sociologiją Wisconsin ir Čikagos universitetuose, o nuo 1952 m. sociologiją ir antropologiją Harvard univ. 1952 m. Wisconsin univ. gavo bakalauro laipsnį, o 1956 m. Harvard univ. sociologijos magistro laipsnį. Nuo 1954 m. Harvard univ. mokomojo personalo narys. Dabar Tufts univ. Bostone. Dr. V. Kavolis aktyviai reiškesi studentų gyvenime. Buvo Liet. Studentų s-gos vicepirm., Lietuvių Studentų Santaros pirmininkas. Redagavo Santaros metraščius. Bendradarbiauja "Dirvoje", "Naujienose" ir kt. "Metmenų" redaktorius.

Vincas Trumpa — istorikas. 1933 m. baigė Kėdainių gimn. ir 1937 m. visuotinę istoriją VDU humanitarinių mokslų fak. Studijas gilino Paryžiaus univ., Lietuvos istorijai archyvinę medžiagą rinko Paryžiaus, Chantilly, Krokuvos, Vienos, Poznanės ir kituose archyvuose. 1939 m. Lituanistikos inst. istorijos sk. sekretorius, 1940 m. Lietuvos Aido korespondentas Belgijoje. 1941-44 m. VU humanitarinių mokslų fak. Lietuvos istorijos katedros vyr. asistentas. Nuo 1954 m. dirba Kongreso bibliotekoje Washingtone. Eilė mokslinių straipsnių spausdinta įvairioje liet. periodikoje. Yra "Metmenų" ir "Lituanus" redakcinio kolektyvo narys.

Algirdas Landsbergis — rašytojas. 1941-43 m. VDU studijavo lituanistiką. Vokietijoje, Mainzo univ. — anglistiką ir romanistiką. JAV Brooklyn College — anglistiką, o Columbia univ. lyginamąją literatūrą, iš jos 1957 m. gaudamas magistro laipsnį. 1949-53 m. buvo meno ir muzikos skyriaus asistentu Brooklyn viešajame knygdyne. Nuo 1956 m. pradėjo dirbti kaip redaktorius prie Pavergtųjų Europos Tautų Seime. Rašęs Amerikos laikraščiuose politinėmis temomis ir filmų klausimais. "Lituanus" redakcinės kolegijos

Artistė Maureen O'Sullivan ir josios duklė Mia Farrow. Paskutiniu metu kalbama, kad Mia Farrow rengiasi ištekti už Frank Sinatros, nors jis už ją yra žymiai vyresnis. Sinatra yra 49 metų, o Mia Farrow dar nesulaukė nei 20 metų.

narys. 1953 m. laimėjo "Draugo" premiją už "Kelionę". 1956 m. išėjo novelių rinkinys "Ilgoji naktis". Dramos: "Vėjas gluosniuose", "Šv. Kazimieras" ir "Penki stulpai turgaus aikštėje". Dabar išeina "Meilės mokykla".

Kostas Ostrauskas — rašytojas, literatūros istorikas ir kritikas. 1943 m. aktorė ir lankė dramos studiją Kauno Jaunimo teatre. Vokietijoje studijavo lituanistiką Pabaltijo univ. JAV Pensilvanijos univ. studijavo baltistiką ir slavistiką, specializuodamasis liet. literatūroje pas V. Krėvę. 1952 m. baigė studijas magistro laipsniu, o 1958 m. gavo filosofijos dr. laipsnį už disertaciją "Annotated Edition of the Jonas Biliūnas Material in the Šaulys Archives of the University of Pennsylvania Library". Nuo 1952 m. Pensilvanijos univ. bibliotekoje. Nuo 1958 m. ten pat Muzikos bibliotekos vedėjas. Sistemingiau kūrybiškai ėmė reikštis nuo 1950 m. K. Ostrauskas daugiau susitelkė prie dramos. 1954 m. "Pypkė", "Kanaarelė", Gyveno kartą senelis ir senelė", "Žaliojoj lankelėj".

KRONIKA

— Santaros - šviesos Federacijos suvažiavimas įvyksta š. m. rugsėjo 8—12 d. d. Tabor Farmoje, Sodus, Michigan.

Visi Federacijos nariai, planuoja suvažiavime dalyvauti, turi tuojau užsiregistruoti Suvažiavimo Rengimo Komisijoje, pranešdami tikslią atvykimo datą.

Ne Federacijos Nariai, norį apsilankyti suvažiavime, prašomi atkreipti dėmesį į 1962 m. suvažiavimo priimtą nutarimą:

1. Suvažiavimas yra uždaras organizacijos įvykis.
2. Tačiau Federacijos bičiuliai labai nuoširdžiai yra kviečiami dalintis suvažiavimo nuotaikomis ir tvarka.
3. Kad nepažeidus suvažiavimo pagrindinių tikslų, ne Federacijos nariai, norintieji jame dalyvauti, prašomi kreiptis į

Suvažiavimo Rengimo Komisiją ir gauti asmeninius kvietimus. Neuzsiregistravę Rengimo Komisijoje asmenys suvažiavime dalyvauti negalės.

Suvažiavimo Rengimo Komisijos adresas yra sekantis: Dr. Zenonas Rekašius, % Tabor Farm, Sodus, Michigan. Visais suvažiavimo reikalais prašome kreiptis šiuo adresu.

Santaros - šviesos

Federacijos Valdyba

— Santaros - šviesos Federacijos Bostono skyriaus valdybą sudaro: pirm. — Paulius K. Žygas; vicepirm. — Horstas Žibas, sekr. — Nijolė Šležienė.

— Santaros - šviesos Federacijos New Yorko skyrius paaukojo 300 dol. suvažiavimo rengimo išlaidoms padengti.

— Liepos 23 d. įvyko Santaros-šviesos Federacijos Bostono skyriaus susirinkimas. Dr. V. Kavolis skaitė paskaitą "Nužemintųjų patriotizmas". Romas Šležas rodė savo premijuotą filmą "Velnio bala".

— Audronė Barūnaitė gavo Fulbright stipendiją studijuoti Vokietijoje. Liepos 31 d. Bostono studentai santariečiai suruošė jai atsisveikinimo išvyką.

— Santaros - šviesos Federacijos New Yorko skyrius rudenį planuoja paskaitų ciklą "Veidu į Lietuvą".

— š. m. spalio 9 d. Santaros-šviesos Federacijos Čikagos skyrius ruošia "Vakarą su Mariumi Katiliškiu". Dr. Rimvydas Šilbajoris skaitys Mariaus Katiliškio kūrybos analizę. Programoje bus pristatytos ištraukos iš M. Katiliškio darbų.

— š. m. rugsėjo 17 d. (penktadienį) Santaros - šviesos Federacijos Čikagos skyrius ruošia prof. A. Greimo paskaitą: "Prancūzija, Europa ir pasaulis šiandien".

— Labor Day savaitgalį Detroito įvyksta Lietuvių Doktorų Draugijos suvažiavimas, kuriame Dr. Jonas Valaitis skaitys paskaitą ir bus seminarų moderatorius.

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, AUGUST 21, 1965

SPAUDOS PABIROS

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

kant, tie visi metai buvo skirti mirusiems.

O ką, gerbiamieji gerbsime, ką iškelsime ir kieno darbus vertinsime kitais — kuriam nors mūsų rašytojui skirtais ir jo vardu pavadintais metais? Ar vėl kuriam mirusiam, ar vėl praėčiam, iš kurios, kaip giedame, "sau stiprybės semiamės"? Argi mes nebeturime, o gal nebepajėgiamė žiūrėti gyvyjų, šiandien lebekuriančių, šiandien mūsų tarpe tebesančių ir savo talentingą kūrybą mūsų rašytoją praturtinančių ir mūsų širdis džiuginančių rašytojų? Argi mes tokių, kuriems galėtume paskirti vienerius pagarbos metus savo tarpe neturime?

Noriu tikėti, gerbiamieji ir gerbiamosios, kad 1965 metus mes pavadinsime kurio nors žymiausio, dar šiandien Lietuvoje literatūroje besidarbuojančio ir mums naujų savo kūrybos veikalų patiekiančio rašytojo vardu. (Po tokio kalbėtojo išsireiškimo susirinkime kyla bruzdėjimas ir pritarimo šūksniai: "Taip, teisingai! Gyvam ir žymiausiam — gabiausiam rašytojui šie metai!.. Taip! Bravo!..").

"O kas tas rašytojas, tas kūrėjas, kurio vardu tuos metus turėtume pavadinti? Gerbiamieji, esu, kaip ir būs visi, Lietuvos knygos mylėtojas, gerbėjas ir skaitytojas. Ir aš esu nuomonės, kad šiandien mes, esantieji laisvame pasaulyje, o ir pavergetoje Tėvynėje didesnio, gadesnio ir talentingesnio rašytojo, kaip kad yra Marius Katiliškis, neturime ir greitai kito tokio neturėsime. Todėl drausiai ir visai pagrįstai galime sakyti: 1965 m. tebūnie rašytojo Mariaus Katiliškio metai!.. (Susirinkime pritarimas didžiausias).

Kalbėtojas savo žodį tęsė: "Ir ne vien dėl to, kad Marius Katiliškis yra vienas gabiausiųjų mūsų rašytojų, bet ir dėl to, tie — 1965 m. turėtų būti pavadinti jo vardu, kad jam tais metais sueina pusamžis, t. y. — 50 metų. Taip! Tai yra šito rašytojo metai ir mes čia susirinkusieji dabar turėtume apsvarstyti, aptarti, kaip tuos anam rašytojui skirtuosius ir jo vardu pavadintus metus praleisti, kokius darbus atlikti, kad pagerbtų tą žymųjį kūrėją; tą vyrą, kuris mums, literatūros mylėtojams, o ir visai lietuvių tautai suteikia nepakeičiamų, meniniai sukurto veikalų ir taip gausiai praturtina mūsų literatūrą ir kelia į aukštybes, siekiančias didžiųjų pasaulio kūrėjų aukštumas!.."

Susirinkusieji tokioms mintims nuoširdžiais plojimais ir palankiais šūksniais pritarė, o kalbėtojas, susijaudinęs ir suprakaitavęs, virpančia ranka gluotnino savo išsibraikiusias garbanas.

Po to prasidėjo pasitarimas, kaip tuos metus praleisti. Vieni siūlė vienaip, kiti kitaip. Ir kas nuostabu, daugiausia aktyvumo

Keleiviai Amerikos traukiniais jau gali nusivežti savo automobilius. Paveiksle matome keleivinį vagoną ir prie jo prisegta platforma, kuri veža į Washingtoną keleivių automobilius. Prie keleivinių traukinių bus prisegamos panašios platformos automobiliams pervežti.

tuose pasitarimuose parodė mūsų jaunimas, kuris rašytoją Marių Katiliškį labiausia mėgsta ir jo kūrybą labai vertina ir su kuriuo tas rašytojas nuolat palaiko nuolatinį ryšį ir jam visada patalkina, jeigu jį paprašo.

Ir to jaunimo, mūsų studentijos ir jau aukštuosius mokslus baigusiu jaunolių inteligentių tame susirinkime galima buvo matyti labai daug. Būt visų pirma į akis krito vieningas visų lietuviškų laikraščių ir žurnalų redaktorių dalyvavimas tame susirinkime. Čia buvo ir Naujienų, ir Keleivio, ir Margučio, Draugo, ir Darbininko, ir Sandaros, Tėvynės, ir Aidų, Lietuvių Dienų, Metmenų, Lituosų ir net Vieniybės redakcijų atstovai. Visiems rašytojams Marius Katiliškis mielas. Tokia periodinių lietuviškų leidinių vadovų bei tvarkytojų vieninga demonstracija džiugina džiugino. Ir gausiai mūsų toje spaudoje nuolat rašančiųjų buvo susirinkę: Bronys Raila, Bernardas Brazdžionis, Antanas Gustaitis, Vytautas Kavolis, V. Maželis, Ramojus, Juozas Pranskus, Povilas Žičkus, Jonas Valaitis, Sabaliūnas, Almenas, Šulaitis, Kezys, Budreckis, Bričkus, Valdas Adamkavičius ir dar daugelis kitų, kurių net vardų bei pavardžių nebeprisimenama.

Ir reikėjo stebėtis, kokiu įkarščiu jie visi tą planą — kilminguosius rašytojo Mariaus Katiliškio metus praleisti ir jo kūrybą įvertinti bei iškelti svarstė; kaip nuoširdžiai įvairius sumanymus kėlė ir siūlė:

Vieni kėlė mintį, kad reikėtų Marių Katiliškį įvesdinti į amerikonių literatūrą, išverčiant jo

keletą novelių ar net išties romaną į anglų kalbą ir suieškoti tiems vertimams leidėjų.

Kiti įsakmiai reikalavo, kad mūsų žurnalų (Aidų, Margučio, Metmenų, Lituosų, Lietuvių Dienų ir pan.) redakcijos tais metais paskirtų nors po vieną specialų savo žurnalo numerį Mariaus Katiliškio kūrybai ir jo veikalams;

Tretieji piršo mintį mūsų periodinėje spaudoje — Naujienose, Drauge, Darbininke, Dirvoje, Keleivyje ir kit.) tais metais nuolat rašyti apie Marių Katiliškį ir spausdinti jo kūrybos;

Buvo tokių, kurie siūlė inscenizuoti to rašytojo kai kuriuos veikalus (Miškais ateina ruduo, Išėjusiems negrįžti ir kurias nors noveles) ir vaidinimo formoje juos pateikti mūsų plačiajai bendruomenei, mūsų scenos mėgėjams ir vaidinimų lankytojams;

Jaunas, filmavimo ir filmų gamybos specialybę baigęs vyras — Romas Šležas, kėlė mintį, jog reikėtų parašyti scenarijų M. Katiliškio sukurto romano — Miškais ateina ruduo ir pagal jį pastatyti lietuvišką filmą, kurioje vaidintų lietuviai aktoriai, o pati filma būtų pajvairinta lietuvių kompozitorių muzika. Filma, girdi, būtų garsinė ir visi dialogai lietuvių kalboje. (Berods ši sumanymą Romas Šležas, filmos — Velnio Balą — gamintojas, rimtai ruošiasi įgyvendinti, jeigu tik jam pasisektų surasti "mecenatą", kuris tos filmos pagaminimą finansuotų;

Tō susirinkimo baigmėje balso paprašė įvairių projek-

tų sumanytojas ir jų atkaklus organizatorius bei vykdytojas inž. Valdas Adamkavičius. Jis kalbėjo ilgčiau. Matyt, jam iš arčiau žinoma rašytojo Mariaus Katiliškio gyvenimo eiga ir dabartinė padėtis.

Jis pasakė, kad tas žymusis rašytojas sunkiai kasdien dirba fabrike. Tolokai kasdien į darbovietę važinėja ir, grįžęs iš varginančio darbo namo, vargiai bepajėgia atsidėti literatūrinei kūrybai. O tai kūrybai medžiagos (iš lietuviš-

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

DAUGIAU PREKIŲ IR MAISTO
PRODUKTŲ PASIRINKIMUI
DABAR

Siųskite pinigus į USSR

Tegu jūsų mylimieji patys
pasirenka.

PILNAI GARANTUOTA, TURI
BANKŲ DEPARTAMENTO LEI-
DIMĄ IR APDRAUSTA IKI
\$20,000.00.

Mūsų firma yra VIENINTELĖ, kuri
visada stuntėjui persiunčia gavėjo
pasirašyta KVITA. Pristatoma per
2 savaites. Jokiu atskaitymu.

Vertė: 9 rubliai už \$10.00.

Persiuntimas: iki \$30.00 — \$2.75,
virš \$30.00 — 10%.

GRAMERCY SHIPPING INC.

744 Broad St. Newark, N. J.

Prašykite katalogų
angliškai arba lietuviškai.

GRAMERCY SHIPPING CO.

118 E. 28 St., New York

MU 9-0598

Isteigta 1945 m.

Atidara kasdien 9—5:30;

Rugpjūčio mėn.
uždaryta šeštadieniais.

kos buities lietuvių gyvenimo ir Nepriklausomos Lietuvos laikotarpio turis labai daug. Ją susiplanavęs, suprojektavęs, bet nepajėgias atsidėti tiesiogiai kūrybai: kasdieniniai rūpesčiai ir varginantis darbas fabrike pakertęs kūrybinius sparnus.

Jo meniškiausiai sukurtojo romano — Miškais ateina ruduo — teesanti išleista tikrai pirmoji dalis. Antroji, o gal ir trečioji dalys tebegulinčios suplanavimo stalčiuose ir laukiančios palankaus laiko, kada rašytojas jas galės išdėti popierio lakštuose ir atiduoti spaudai. Bet be aktyvios lietuvių bendruomenės ir knygos mylėtojų paramos vargū ar rašytojas tuos kūrinius galės patiekti skaitytojams. Konkretus planas, tarė inž. Valdas Adamkavičius, rašytojui Mariui Katiliškiui padėti užbaigti veikalą Miškais ateina ruduo, o ir kitus kūrybinius užmojus esąs; organizuota lietuvių — knygos mylėtojų parama. Toji parama, girdi, turėtų reikštis išankstine to rašytojo veikalų prenumerata. Tam reikalui gausesnė lietuvių kolonijose suorganizuojami komitetai ar asmenų grupės, kurios rinktų prenumeratas parašysimams Mariaus Katiliškio veikalams. Ypatingai romanui — Miškais ateina ruduo.

Jeigu tie komitetai ir pasiūventėlių - lietuviškos knygos mylėtojų grupės bei pavieniai asmens surinktų to romano tolimesniems tomams 3000 ar daugiau prenumeratorių, sutinkančių iš kalno įmokėti po 5 ar vieną kitą dolerį daugiau, susidarytų graži suma, kurią įteikus rašytojui, jis ją turėdamas, galėtų mažiau laiko dirbti fabrike ir daugiau laiko atsidėti tiesiogiai kūrybai. Kad paskatinti prenumeratorių didesnę skaičių, girdi, ar nebūtų pravartu pažadėti jų pavardes įrašyti būsimų veikalų atitinkamose vietose.

Sitoki projektą, esą, aktyviai turėtų paremti visa lietuviškoji spauda, radijo valandėlės, bendruomeninių ir literatūrinių susirinkimų ar rengimų dalyviai, o patį prenumeratų rinkimo darbą prvestų jaunoji karta — studentija ir jaunoji mūsų inteligen-

Wanda Anderson, pati gražiausioji 1965 metų Paryžiaus moteris, jau vaidina filme. Paveiksle matome tą gražuolę, pozuojančią šalia Romos griuvėsių.

lija, kuriai rašytojas savo kūrinių daugiausia už kitus rašytojus imponuojąs.

Tokiam inž. Valdo Adamkavičiaus išdėstytam planui griausmingais plojimais pritarė taip įvairus ir gausus susirinkimas. O pritarimo gausmas ir šūksniai iš žavėtino sapno pažadino to susirinkimo nuošalų dalyvį — “pabirinką”.

Taip . . . Ir liko vien to sap-

no vaizdai, gimę 1965 rašytojo Mariaus Katiliškio 50-ties metų sukaktuviniams metams. Jeigu jie, tie vaizdai, įsikūnytų nors kitais ar vėlesniais metais, būtų nepaprastai ge-

rai: ir pačiam rašytojui, ir lietuvių literatūrai, lietuviškos knygos skaitytojams, o ypačingai “laukiniams ančiukams” — lietuviškajam jaunimui . . . Tebūnie taip. . . !

BELMAR CONSTRUCTION CO., INC. — 3021 W. 63rd St. 476-3643
Bungalow stogai — taisomi, lopomi ar naujai persmaluojami labai pigiai, pradedant \$25.00.
2 ar 3 butų namų stogai, naujai nutepami, nusmaluojami ar kitaip taisomi pradedant \$59.00.
Atliekame įvairius kitus pataisymus, perdirbimus, pristatome kambarius, apkalame naujai, įdedame antruosius langus, taisome kaminius ir t. t.
Parūpiname F. H. A. paskolas iš 4½%. Veltui apskaičiavimai

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNEŠPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA

1530 Bedford Avenue, Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynės ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	—	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643.47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	—	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE,	—	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11329 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	—	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0306

RECEPTŲ
SPECIALISTAI

J. ir J.
PHARMACY

ROBERT KOVERA
ARLENE AZUKAS

Jūsų registruoti vaistinėškai
IMPORTUOTI KVEPALAI IR
MAX FACTORS KOSMETIKA

Sveikinimai gimtadienio, vardadienio
vestuvių ir įvairių sukaktuvių proga.
Išėjimai greičiau pasveikti ir padė-
kos ir visokioms kitoms progoms kor-
telės lietuvių ir anglų kalba.
Mrs. Snyders saldainiai.

2557 West 69th Street
TEL. PR 6-4363

PIRKITE JAV TALPOJIMO BONUS

PULGIS ANDRIUSIS

Romualdas Juknevičius: asmuo ir kūryba

(Palaidi prisiminimai)

(Tęsinys)

Tiktai vienas Alg. Jakševičius nesijungė bendron linksmybėn, sėdėjo ant savo lovos krašto ir, rūkydamas vieną po kito latviškus papirosus, tylėjo, it žemę pardavęs, linguodamas žemyn nukartas kojas.

R. Juknevičius neiškentęs pribėgo prie jo lovos ir ėmė purtyti jį už apykaklės:

— Ei, Jakšy, ko čia dabar smukai, eik gert!

Alg. Jakševičius, tragiškai rimtas vaikinai, nesupratęs R. Juknevičiaus užmojų, stiklinėmis akimis žvelgdamas į lubas, ėmė aiškintis:

— Žinai, ketverius metus rimtai padirbėjus, galima pasiekti M. Čechovo vaidybos aukštį... Bet labai rimtai padirbėjus!

Įsilinksminęs R. Juknevičius ėmė viešai reklamuoti šią alkaną mintį, pašiepti, bet vėliau traukinyje paklausė:

— Tai ką tu turėjai galvoje? Gali pasiekti tik tai, ką tu gali pasiekti, kam čia M. Čechovas?

Būdinga, kad R. Juknevičius kaip aktorius turėjo beveik visus M. Čechovo duomenis (nedidelis ūgis, beveik ir veido bruožai). Alg. Jakševičius buvo pasiekęs nemaža (ankstyva mirtis sutrukdė dar didesnius laimėjimus) kaip aktorius ir režisierius, bet ką jis turėjo bendra su M. Čechovu?

Šauniame Rygos mieste R. Juknevičius jautėsi kaip žuvis vandenyje, jo miesčioniški įpročiai skleiste atsiskleidė vaikščiojant erdviuose, unksminguose bulvaruose, užsukant į triukšmingus restoranus, jaukius požemių kafešantanus, parkus su paviljonais, rusiškas arbatines su samavorais, užkandines su Filipovo pyragaičiais, naktines skyles su rusų dainininkais bei čigoniška muzika. Visur susikalbėdamas rusiškai, atrodo, patekęs į senų gerų laikų Rusijos miestą, net sulatvintus gatvių vardus vadindamas senoviškai, rusiškai, Puškinskaja, Moskovskaja (stebėjomės, iš kur jis visa tai žino!). Pastovėti prie baro trumpam užkandžiui, užsukti į itališkų ledų svetainę, pavažiuoti skambaluojančiu tramvajum keletą stočių visai be reikalo, pasisverti ant automato, tyčia pasiklausinėti policininką, apsiskuti su visomis ceremonijomis kirpykloje, — buvo jam tikras malonumas! Jisai, kaip ir jo ginklanešys J. Grybauskas, buvo mums miesčioniškos civilizacijos pavyzdžiai ir net pavydo objektai.

Ja oblivalsia siernoj kislotoj
Vso iz za dam, vso iz za dam...
(Aš apsiyliau sieros rūgštimi
Vis dėl damų, vis dėl damų...), —

dainavo, mėgdžiodamas nevykusį Rygos kupletistą, J. Grybauskas, grįžtant traukiniu į Kauną.

R. Juknevičius į Klaipėdą at-

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, AUGUST 24, 1965

važiavo kaip vokiškas gizelis po vandravojimo metų, grįžęs iš studijų Maskvoje (tenyškėio gyvenimo sąlygomis labai nusivylęs, neradęs tenai prieškarinių miesčioniškų malonumų, bet meniškai subrendęs). Pajūrio sostinėje tuojau įsivėlė į Hejermanso Vilties pastatymą. Nors lietuvių teatras vaidindavo vokiškajame miesto teatre, bet repetuodavo konservatorijoje. Vieną dieną kažkokiu reikalu tenai nuvykęs pasimatyti su kažkuo, praveriu vienos patalpos duris ir patenku tiesiai į R. Juknevičiaus repeticiją. Salėje pasagos pavidalu sustatytos kėdės, susėdę aktoriai, o viduriu vaikštinėja režisierius. Puošnutėlis, kietuose apykaklės varžtuose, išsi-glaistinęs, lyg tik ką išėjęs iš galanterijos krautuvės. Tylu kaip lavoninėje. Kiek pastovėjęs prie durų, supratau, kad jis su aktoriais atlieka vaidybines pamokas, tarytum šie dar nebūtų profesionalai, kaip kad jų tarpe senesnio amžiaus žmonės (Krameris, Arlauskaitė, Bindokaitė). Absolutinis susikaupimas, susidrausminimas, kažkas panašu į bažnyčią arba kareivines. Tiesiog reikėjo stebėtis, kaip jisai, privatiname gyvenime toks neautoritetingas, gali "paimti į nagą" tokią skirtingą išsilavinimo, skirtingų mokyklų auklėtinių minią! Pastovėjau, pasižiūrėjau, dar norėjau kokį žodelį pasakyti R. Juknevičiui, bet čia pat nusprendžiau, jog geriausia politika bus kuo greičiau dumti iš salės. Kaune ne kartą stebėjęs (būdamas statistu) palaidai triukšmingas repeticijas, dabar nusigandau ir džiaugiausi, kad manęs neišmetė už pakarpos laukan...

Kaip jau užsiminėjau, R. Juknevičius, pradėjęs statyti naują veikalą, laikydavosi totalinės blaivybės, tad ir Viltį repetuojant su juo niekur nesusitikdavom, jis lyg dingio iš Klaipėdos (gyveno Viktorijos viešbutyje, kol atsikraustė šeima), su spauda ir visuomene tesusisiekdamas per teatro propagandos ministrą J. Grybauską. Šisai kas rytą vėju išiverždavo Vakarų dienraščio redakcijon vis su naujom žiniom apie Vilties pastatymo eigą, diplomatiškai išsigerindamas net nervingiausiems redaktoriams (tai buvo mandagiausias redakcijos klientas). Po tokios reklamos publika rinkosi į premjerą net su tam tikra skepticizmo priemaiša, girdi, tie kauniečiai yra per daug geros nuomonės apie save. Žiūrovų niekuomet nestigdavo Klaipėdos teatrui, bet tą vakarą atėjo daugiau, negu galėjo tilpti. O tai didžiūmoje jaunimas, Prekybos, Pedagoginio institutų, konservatorijos studentai, V. D. Gimnazijos auklėtiniai, valdininkai (taip pat daugiausia jauni didlietuviai), įgulos pulko karininkai, puskarininkai. Kita vertus, veikalas savo turiniu taip artimas pajūrio gyventojams, kurie kasdien stebėdavo Vitės žvejų uosto nusidavimus, kvėpė

Gražuolės susikalba ženklais, nes viena kitos kalbos nemoka. Kalifornijoje, Long Beach suvažiavo gražuolės tarptautinei gražuolei išrinkti. Paveiksle kalbasi italė Ida Fagioli (kairėje), korejiečių Kim Kyung-sook (vidury) ir japonė Hiroko Fukushima (dešinė).

į plaučius jūrų kerpių bei laivų deguto kvapus. Vadinas, režisierius savo debiutui mokėjo pasirinkti temą, tačiau iš antros pusės rodė jo drąsą statyti žvejiską veikalą žvejiskai nusiteikusiame žiūrovui, kuriam nepakiši nieko, kas nekompetinga, nes tave tuoj sugaus už rankos. R. Juknevičius su dailininku V. Palaima turėjo paslaminėti Vitėje ir Melnragėje. Vienoje scenoje žvejai turėjo dainuoti savo dainą. Režisierius nesirinko lietuviškos ar vokiškos melodijos, bet sulietuvino garsiąją anglosaksų "John's Brown's body lies..." (lietuviškai skambėjo: "Jono Brauno kūno žemėj guli sąnariai..."). Girdi, duosi lietuvišką ar vokišką dainelę, dings egzotika.

Uždangai pakilus, užgniauzėm kvapą. Aktorių kostiumai ir visas scenovaizdis (dail. V. Palaimos) atrodė lyg didžiulis flamandų mokyklos paveikslas. Šviesos, kaitaliojamos pagal mizanscenas, lyg vis krauna naujus dažus ant to paveikslo, prislopinant tam tikras vietas, kitas pabrėžiant, naudojant akiai nesugaujamus perėjimus. Šviesų simfonijos dėka daiktai ir žmonės scenoje, besigrupuodami spalvingais plėmais, visą laiką piešia naujus to paties paveikslo variantus, išryškinant reikšmingesnę frazę, sukeliant nuotakas, pratęsiant replikas sukeltąjį įspūdį. Ypač realistiškai, gal net natūralistiškai vyko audros scena. Atidarius duris, imdavo siūbuoti lempos, plevėsuoti langų užuolaidos, skraidyti popieriai. Kaip apšvietimas, taip ir garsų gamyba žiūrovui nekelia jokių įtarimų, jį verste priverčia laikinai pamiršti, kad jis dabar sėdi teatre. Perkūnijos scenoje buvo išvengta tradicinio publikos terorizavimo.

Ne vien scenovaizdyje, bet ir aktoriuose pirmą kartą Klaipėdoje matėme "režisieriaus diktūrą". Seniai pažįstami Krameris, Jokna, Palubinskas, Rudzinskas, Jackevičiūtė, Arlauskaitė, Bindokaitė buvo lyg grįžę iš Taboro kalno, persikeitę, kažkokie neregėti. Ypač stebėjomės naujuoju Krameriu. Tradicinės mokyklos ir išbandytos praktikos komikas, Kaune daugiausia

vaidinęs svetimšalius (Aušros Sūnuose — vokiečių žandarą), išsiauklėjęs rusų gastrolieriniuose teatruose, pirmą kartą čia vaidino rimtą boso rolę, elgėsi santūriai, skalsiai, pametęs savo lengvabūdišką ego. Stanislavskinė mokykla nepripažįsta aktorių diferenciacijos (tragiškas, komikas, meilužis), tad šiame spektaklyje ir pamatėm teoriją praktikoje. Panašiai atsitiko ir kitam prisiekusiam komikui J. Petrauskui, kai Oleka Žilinskas jį perkeitė į rimtą žydą Sabatai Cvi pastatyme. Vėliau teko su Krameriu plaukti lietuvišku bekoniniu laivu iš Klaipėdos į Antverpeną, vargšas sirgo sunkia jūros liga, tačiau blaivesnėmis akimirkomis teiraudamasis dėl Vilties, supratau, jog jis tą rolę laikė viena geriausių savo repertuare ir neturėjo jokio kartėlio chirurgui R. Juknevičiui. Palubinskas, Rudzinskas, Jackevičiūtė, kaip jaunėnė medžiaga, davėsi kur kas lengviau apdorojama. Girdėjau, režisierius ligi ašarų prikamuodavęs aktorę Jackevičiūtę repeticijose. Vienas iš pradedančiųjų aktorių, to spektaklio dalyvis dar dabar, šias eilutes rašant, prisimena Vilties repeticijas, kaip kad kunigas — seminarijos laikus.

Ypač nepamirštama žvejų vakaravimo scena. Į pensiją pasitraukęs žvejys (H. Kačinskas) įskelia degtuką užsidegt savo kukavinei pypkei, pasakodamas jaunimui apie pagautos žuvies mirštančią akį. Tą akimirką, kai jis vaizduoja paskutinį žuvies žvilgsnį, staiga senelio drėbančioje rankoje užgęsta degtukas. Su išieškotomis pauzėmis pateiktas toks gyvenimiškai poetiškas vaizdas tiesiog chirurgiškai įsipliauna sąmonėn. Tai buvo, tur būt, pastatymo zenitas, H. Kačinsko ir režisieriaus triumfas. H. Kačinskas įsirašė savo didžknugnę vieną geriausių rolių.

(Bus daugiau)

GERBIAMAS NAUJIENU PRIETELI,
PAUKODAMAS NAUJIENU MAŠINI
NU FONDUI, ATLIKSI OIDEI IR
GARBINGA DARBA. KIEKVIENA
DIDELĖ AR MAŽA AUKA BUS TIN-
KAMAI IVERTINTA.